

De schoonheidspecialisten van het rif

Op elk koraalrif zijn kleine gebiedjes te vinden waar vissen zich kunnen laten poetsen door andere vissen. In een dergelijk 'poetsstation' ontvangen zogenaamde poetsvissen hun klanten.

Poetsvissen behoren tot de grote familie van de lipvissen. Deze familie omvat ruim 600 soorten variërend in grootte van slechts enkele centimeters tot bijna drie meter. De meest bekende poetsvis is de soort met de wetenschappelijke naam *Labroides dimidiatus*.



De *Labroides dimidiatus* heeft een langwerpige lichaam en langs de zijkant loopt een zwarte streep die naar de kop toe steeds lichter wordt. Aan beide kanten van de streep is de vis licht blauw gekleurd. Alleen bij het achterste deel van het lichaam is deze blauwe kleur te zien, bij de kop is de kleur wit/grijs. Tussen de mannetjes en vrouwtjes is geen verschil in kleur. Zij komen in bijna alle zeeën voor, maar vooral in tropische of subtropische wateren. Een poetsvis brengt zijn jeugd door in kleine schooljes,

Eenmaal volwassen leeft hij solitair of in een paartje. Poetsvissen hebben een klein, sterk afgebakend territorium, dat verboden is voor soortgenoten. Het territorium bevindt zich meestal op een opvallend gedeelte van het rif, zodat hij makkelijk te vinden is door andere rifbewoners. Verhuizen doet de poetsvis zeer zelden.

Ook enkele andere soorten van het geslacht *Labroides* vertonen poetsgedrag evenals sommige vissoorten van andere families in hun jeugd. Zij die er hun levenswerk van maken, zijn veeleer zeldzaam. Vier ervan behoren eveneens tot het genus *Labroides*.

Deze verwanten zijn de gele poetsvis (*Labroides bicolor*), de roodstaartpoetsvis (*Labroides phthiophagus*), de roodlippoetsvis (*Labroides rubrolabiatus*) en *Labroides pectoralis*, de borstvlekpoetsvis.

Het aantrekken van klanten

Komt een rifbewoner in de buurt van de poetsvis, dan probeert deze met behulp van karakteristieke bewegingen de aandacht te trekken van de potentiële klant. De poetsvis maakt dansende bewegingen met het lichaam, waarbij de kop op zijn plaats blijft. Vooral het blauwwit getekende achterlichaam en de staart worden op en neer bewogen.

Voor grotere vissen worden meer bewegingen uitgevoerd dan voor kleine vissen.

Vissen die op de uitnodiging ingaan, nemen een bepaalde houding aan. Het lichaam en de kop worden schuin omhoog of omlaag gehouden en de vinnen, behalve de borstvinnen worden stilgehouden.

De plaats waar poetsvissen aan het werk zijn noemt men "poetsstations". Vaak wachten hier tientallen vissen van verschillende soorten op hun beurt. Sommige van deze vissen zijn in andere situaties zelfs elkaars vijanden.

Het poetsen

Het werk van de poetsvis begint meestal bij de kop. In de eerste plaats worden parasitaire kreeftachtigen verwijderd. Daarnaast ontdoet hij de "klant" van schimmels, bacteriën en wondroofjes. Onder de kieuwdeksels wordt naar parasieten gezocht. Grote vissen sperren ook de bek open en laten de poetsvissen etensresten tussen de tanden verwijderen. Soms verdwijnt hierdoor een poetsvisje per vergissing in de maag van de klant.

Tijdens het schoonmaken lijkt de behandelde vis verdoofd, terwijl de behandeling toch vaak pijnlijk is. Zodra de poetsvis dat met de buikvinnen aangeeft, is de behandeling afgelopen. Ook kan de klant door kopbewegingen of een siddering door het hele lichaam aangeven dat hij de behandeling beu is.

Symbiose

De activiteiten van de poetsvis zijn voor de rifbewoners zeer belangrijk. Dit is aangetoond via het volgende experiment. Toen men op een bepaalde plaats op het rif alle poetsvissen verwijderde vertoonden na korte tijd vele vissen op het rif

open huidwonden en infecties. Zij trokken weg op zoek naar poetsvissen. Het schoonmaken van de vissen heeft dus een beschermende functie voor de gezondheid van de rifbewoners. Deze levenswijze, waarbij twee diersoorten van elkaars aanwezigheid voordeel ondervinden wordt "symbiose" genoemd.

Verwarrende gelijkenis

In de Indische en Stille Oceaan leeft een visje dat in uiterlijk en gedrag sterk op het poetsvisje lijkt, de valse poetsvis met als wetenschappelijke benaming: *Aspidontus taeniatus*. Dit visje benadert op dezelfde wijze als de poetsvis de verschillende rifbewoners. In plaats van een schoonmaakbehandeling wordt de vis echter ontdaan van een aantal schubben of een stuk vin. Vooral jonge onervaren vissen worden misleid door de gelijkenis tussen de valse en echte poetsvissen.



Aspidontus taeniatus is geen lipvis maar wel een dubbelganger van de echte poetsvis. Het is een slijmvissoort met een kwalijke reputatie.